

DRAGOȘ HUȚULEAC¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: etnia huțulă, globalizare, specific național, Huțulșcina

Despre originea, limba și cultura etniei huțule în contextul Globalizării

Rezumat

Prezentul studiu se referă la etnia huțulă, poate una dintre cele mai puțin cunoscute minorități etnice din Europa zilelor noastre. Ne propunem ca în paginile acestei lucrări să realizăm o sinteză cât mai edificatoare asupra originii, limbii și a culturii populare huțule, deoarece considerăm că aceste elemente demonstrează în mod clar originalitatea și specificul etnic al acestei populații. Ne propunem în acest articol să trecem în revistă principalele teorii referitoare la etnia huțulă într-un mod cât mai coerent cu putință, pentru a împărtăși celor interesați informații relevante cu privire la huțuli și locul lor în societatea contemporană. Considerăm acest demers important pentru că, deși populația huțulă este răspândită în România (Bucovina și Maramureș), Ucraina, Slovacia și Polonia, foarte puțină lume știe de existența sa. Această lucrare vrea să sublinieze specificul acestei etnii în contextul în care, globalizarea, greșit înțeleasă, pare să condamne acest neam la uitare.

¹ Univ. "Ștefan cel Mare" – Suceava, România;

Key words: guzuls ethnicity, globalization, nationality, country of Guzuls

About Origin, Language and Culture of the Guzuls Ethnic Group in the Context of Globalization

Summary

This study refers to the ethnic group of Guzuls, perhaps one of the least known ethnic minorities in Europe today. We propose, in the pages of this work, to achieve an edifying synthesis about the origin, language and popular culture of Guzuls, because we believe that these elements clearly demonstrate the originality and ethnic specificity of this population. We propose in this article to review the main theories on the Guzuls ethnicity in a most coherent way, to share relevant information for those interested in this subject, and to show what is their place in contemporary society. We consider important this approach because, although the population of Guzuls is widespread in Romania (Bucovina and Maramures), Ukraine, Slovakia and Poland, few people know of its existence. This paper wants to stress the specificity of this ethnic group in the context in which globalization misunderstood, seems to condemn this nation to oblivion.

Despre originea, limba și cultura etniei huțule în contextul Globalizării

I. Introducere

Europa acestui secol este caracterizată de o unitate construită pe respectul și toleranța față de identitatea națională a fiecărui stat în parte. În acest context, problemele minorităților naționale tind să se rezolve de la sine, beneficiind de un cadru legislativ european care protejează și încurajează afirmarea propriei identități etnice. Cu toate acestea, unele nații par încetul cu încetul să dispară fie din nepăsare, fie din interese politice care momentan ne scapă. În această situație se regăsește și populația huțulă, care încetul cu încetul rămâne doar o denumire din cărțile și studiile de specialitate sau o amintire a celor care s-au dezis de ea, preferând să fie români sau ucraineni, în ciuda faptului că au istorie proprie, limbă proprie și cultură specifică². Puținele lucrări academice care fac referire la această entitate etnică nu au reușit să influențeze în vreun fel sentimentul naționalist al huțulilor, astfel aceștia s-au contopit cu populațiile majoritare, fiind asimilați în cele din urmă de către acestea. Totuși, trebuie să subliniem și ajutorul dat în acest sens de către autorități (habsburgice, ucrainene, românești) de-a lungul istoriei, începând chiar cu a doua jumătate a secolului XIX, când Curtea Imperială de la Viena a declarat limba ucraineană ca fiind limbă de stat. Din acel moment s-a început „ucrainizarea” etnicilor huțuli prin predarea limbii ucrainene în școlile din satele huțănești ca limbă maternă. Este limpede că o dată cu implementarea acestei limbi, etnicii huțuli au luat un contact mai pregnant cu civilizația ucraineană, sistemul de învățământ fiind pus practic sub semnul panslavismului. În aceeași perioadă, istoricii ucraineni încep să se pronunțe în problema Bucovinei prin articole și studii contestatatoare la adresa românilor, crescând artificial ponderea ucrainenilor, astfel în 1910 procentul acestora ajunge la 38,4% din totalul populației bucovinene, față de 34,4% români. Acest 38,4 % era în fapt un indice fals, deoarece „*criteriul apartenenței la o etnie îl forma limba de conversație; la rubrica ucraineni au fost înscrși toți cei care vorbeau și ucraineana, inclusiv românii dintre Prut și Nistru, care, între timp au fost asimilați lingvistic, dar și huțulii sau huțanii, confunđați și înregistrați frecvent tot la ucraineni*”³.

În zilele noastre, regulamentul personalului de recensământ prevede ca, cetățenii români, ce se declară că aparțin etniei huțule, să fie centralizați tot la un loc cu etnia ucraineană, procedură care șterge practic dintr-un condei etnia huțulă și crește artificial numărul etnicilor ucraineni, fără a se ști cui folosește acest fals al recensământului.⁴

În ciuda acestor tentative, voite sau nu, de ștergere din istorie a neamului huțănesc, considerăm că încă mai putem identifica acest neam pe teritoriul României, împreună cu elementele specifice ce îi caracterizează ființa lăuntrică. E drept că elementele respective sunt „poluate” la ora actuală de interacțiunea cu alți factori sociali, străini de specificul neamului huțul, dar esența lor ne permite să redescoperim farmecul unui popor pe care istoria îl trece pe nedrept în neființă. Se consideră că această Europă se vrea una a națiunilor nedespărțite de graniță, ci doar de identități culturale, dar e clar că huțulii trebuie mai întâi să-și redescopere identitatea din fragmentele risipite între granițele mai multor țări, pentru a putea îmbrățișa acest principiu. Drept pentru care, considerăm oportună o lucrare prin care să argumentăm științific cine sunt, de unde vin și care este locul acestor etnici în Europa zilelor noastre.

² Pătruț, *Fonetica graiului huțul din Valea Sucevei*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1957, pg. 9;

³ Mihai Iacobescu, *Din Istoria Bucovinei*, Ed. Academiei Române, București, 1993, pg.12;

⁴ V. Macovei, *Neamul meu huțul*, interviu din revista Lumea Carpatică, nr. 3, 2000, pg. 38;

II. Denumire și origine

Cunoscuți de obicei sub numele de „*huțuli*”, nume provenit din limba ucraineană, sau „*huțani*” numele românizat al aceluiași etnici, denumirea acestora cere lămuriri suplimentare în vederea clarificării identității acestui neam. Încă de la început trebuie să subliniem faptul că termenul de *huțul* nu este agreat de către această populație. Ei consideră această denumire o poreclă atribuită lor din cauza faptului că aceștia au crescut și mai folosesc cai de rasă huțulă, aceștia fiind indispensabili activităților lor curente. Folosirea acestui termen (*huțul*) pe scară largă a dus la împământarea acestuia și identificarea sa cu oamenii locului. Perceput ca o poreclă, acest termen este evitat de către etnicii respectivi, preferând în schimb să fie considerați „*hârschiliude*” adică oamenii muntelui, „*chrestiani*”- creștini ortodocși, „*ruski liude*” – oameni ruși sau „*verhovenci*” adică locuitorii piscurilor de munte.⁵

Proveniența etnonimului *huțul* reprezintă o problemă controversată care a fost de obicei analizată concomitent cu originea etnică a acestei populații. În cele ce urmează ne propunem să trecem în revistă principalele teorii referitoare la originea huțulilor, arătând că toți cercetătorii interesați de studierea acestei etnii ne demonstrează că aceștia nu sunt ucraineni 100%, așa cum își doresc autoritățile să-i percepem, ci din contra, reprezintă grupa etnică ucraineană cea mai individualizată lingvistic, psihic și comportamental, antropologic, etnografic și folcloric, filosofic chiar, ce conștientizează acut și își revendică identitatea proprie, percepută ca atare de colectivitățile sociale⁶.

Printre cercetătorii care au manifestat interes pentru această etnie, se numără istoricul sucevean Mihai Iacobescu, care în lucrarea sa „Din Istoria Bucovinei”, sintetizează toate opiniile științifice referitoare la această populație, ajungând la concluzia general acceptată de comunitatea științifică cu privire la etnogeneza huțulă, că această etnie s-a format prin contopirea mai multor grupuri etnice eterogene: traci, sciți, geto-daci, români, cumani, slavi etc, ajungând să vorbească un subdialect al limbii slave, dar păstrând în limba lor și influențe polone, dar mai ales românești, ca, de pildă: folosirea frecventă a lui *dz* în loc de *z*, terminația *escu* în numeroase nume de persoane, toponime, componente de factură etnografică, vestimentară, antropologică⁷. De asemenea, tot academicianul bucovinean ne subliniază faptul că istoricii au concluzionat că huțulii se aseamănă la vorbă, limbă și unele obiceiuri cu rutenii, dar se deosebesc neîndoiește de aceștia prin fizionomie, elementele romanice din limba lor, religie, port, tradiții și obiceiuri care îi apropie mai mult de români.⁸ În acest sens s-au pronunțat de alungul timpului și antropologii J. Weisbach, Izidor Kopernicki, Fedir Vovk, care au demonstrat că datorită izolării geografice specifice, huțulii și-au menținut într-o mare măsură puritatea rasei lor, aceștia remarcându-se prin culoarea negricioasă a feței și părul închis la culoare (84% la bărbați și 74% la femei), culoarea ochilor corespunzând culorii pielii (bruneții avînd ochi negri sau căprui, iar blonzii – ochi albaștri) menționând că rasa brunetă a început nu demult să se amestece cu cea blondă și că nu a avansat prea departe la data studiului care a avut loc în 1904⁹.

⁵ I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, Ed. Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1934, pg. 66;

⁶ Ioan Rebușapcă, *Limba Huțulilor din Bucovina, în Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, redactor Mugur Andronic, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, pg. 55-56;

⁷ George Nimigean, *Huțanii din Bucovina. Studii de geografie umană și etnografie* (teză de doctorat, 1945, manuscris dactilografiat) apud Mihai Iacobescu, *Din Istoria Bucovinei*, Ed. Academiei Române, București, pg. 176;

⁸ R. F. Kaindl, *Bukovina in Wort und Bild*, apud M. Iacobescu, op. cit. pg. 175;

⁹ Fedir Vovk, apud I. Rebușapcă, op. cit., pg. 57;

Istoricul I. Nistor susține în cartea sa „Românii și Rutenii în Bucovina”, ediția Academiei Române, din 1915, că aceștia ar fi de fapt ruteni care și-au păstrat nealterată naționalitatea lor până la anul respectivului studiu. Făcând referire la denumirea și originea lor, acesta emite următoarele opinii: „[...] Așa s-a putut deci întâmpla ca pribegii ruteni din munții moldovenești de la hotarul Galiției să-și păstreze nealterată naționalitatea lor până în momentul de față. Aceștia sunt Huțanii. Unii aduc numele acesta în legătură cu românescul hoț, ceea ce-mi pare prea puțin verosimil. Cuvântul românesc Huțan e o derivare a cuvântului huțul, nume pe care Huțanii și-l dau ei înșiși. De unde vine acest huțul nu se știe. Derivarea de la Uți (Uzi n.n), o seminiție cumană, cu care s-a adus în legătură este greu de admis. Numele huțan pare să derive de la un nume topografic, format după analogia lui Moldovan, Ardelean, etc. Patria Huțanilor trebuie căutată în munții Pocuției, de unde aceștia apoi se lățiseră asupra munților Bucovinei. Aceștia adăposteau o populație română foarte rară și de aceea proprietarii acestor munți îi primeau cu drag pe noii oaspeți din Pocuția ruteană. Astfel se strecurară peste hotar azi unul, mâine altul, până ce numărul lor spori la câteva mii de familii. La sălășluirea lor în Moldova, Huțanii vorbeau rutenește și erau slavi veritabili, astfel că diferitele ipoteze privitoare la originea lor nu ne importă în acest context. La trecerea lor în Bucovina ei erau slavi, cari se înțelegeau între olaltă într-un dialect malorus sau rutean și pentru acest motiv trebuie să-i considerăm ca ruteni și să cercetăm care era portul nostru față de ei.”¹⁰ Tot el ne arată că s-a încercat să se deducă numele de huțul de la „Kočuli” derivat de la „kočiovati” care înseamnă „a nomadiza.”¹¹

Lingvistul Ioan Pătruț, comentând antroponimele „Uz”, „Uzu”, „Uza” și toponimele „Valea Uzei”, „Poiana Uzului”, „Pasul Uz”, nu face referire la populația uzilor, dar vede la aceste antroponime forme inițiale cu un „h” înainte, pierdut ulterior în cuvintele „Huzul”, „Huzea”, „Huza”. De aici, putem presupune că s-a derivat un antroponim „Huzul – Huțul”.¹²

O altă explicație a acestei denumiri vine de la legătura făcută între calul huțul (ținând cont de importanța sa în viața huțanilor) și omul huțul, optându-se la un moment dat asupra cuvintelor „huțatesia” sau „huțatese” ca termen de proveniență pentru numele etniei, care în ucraineană înseamnă „a sălta în șă”, „a se legăna în șă”.¹³ În același sens, Suchewicz atribuie atât calului, cât și numelui de huțul o origine turcească (Huțulscena).¹⁴

O altă opinie este cea împărtășită de G. Ivănescu, potrivit căreia etnonimul respectiv este de dată veche, aparținând epocii tribale, autorul ajungând să creadă că la baza numelui se află denumirea tribului slav al ulicilor.¹⁵

Potrivit lui Daniel Folkmar și Elnora Cuddeback Folkmar, „*huțulii sau guțulii, un popor cu fruntea foarte lată din Bucovina, vorbind un dialect rusin, au implatat în mod evident un element mongol peste moștenirea lor ruteană. Acest element ar putea proveni de la uzii sau cumanii deja dispăruți, care au penetrat această regiune în timpuri străvechi, sau ar putea fi de origine daco-română.*”¹⁶

¹⁰ I. Nistor, *Românii și rutenii în Bucovina*. Studiu Istoric și statistic, edițiunea Academiei Române, București, pg. 30-31;

¹¹ I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*. op. cit. pg. 65.;

¹² I. Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1984, pg. 27;

¹³ G. I Martiniuc, *Câteva informații asupra numelui huțul*, RSVA, Iași, vol XXV, nr.3, 1939, pg. 153-154;

¹⁴ Ioana Iulia Afloarei, *Huțulii din munții Bucovinei*, revista online Melidonium (www.melidonium.com/2012/05/14/hutulii-din-muntii-bucovinei/), accesat la data de 23.05.2014) ;

¹⁵ G. Ivănescu, apud Mugur Andronic, *Huțulii între istorie și politic*, în Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina, op.cit., pg. 21.;

¹⁶ Elnora Cuddeback Folkmar, Daniel Folkmar, *Dicționar de rase sau popoare*, 1911, pag. 117, apud Raluca Brodner, *Ultimii urmași ai dacilor liberi*, ziarul Lumina (varianta online), accesat pe 2.02.2014, la adresa [http://ziarullumina.ro/reportaj/ultimii-urmași-ai-dacilor-liberi](http://ziarullumina.ro/reportaj/ultimii-urmași-ai-dacilor-liberi;);

Trebuie să menționăm aici și o posibilă derivare a termenului huțul de la cuvântul „huțuly” care provine de la numele cneazului morav *Heřvo*, pomenit în cronica lui S. Bnadke în anul 864, care ar însemna „om al lui Heřvo”. În sprijinul acestei posibile origini se găsește și expresia orală huțânească „*moŭte Heřio!*” folosită ca admonestare în momentul în care un copil face o obrăznicie mai mică, cu sensul aproximativ de „*hoțomanul meu*”, „*șmecherașul meu*” etc.¹⁷

O teorie nouă despre originea și denumirea huțulilor ne-o oferă Nicolae Macovei care îi consideră daci și daco-români creștinați de către misionarii bizantini din Capadocia și Siria. El își construiește argumentația pe baza unor descoperiri făcute în Rezervația Floristică Răchitișu Tătarca, unde se găsesc niște blocuri de piatră cu însemne și simboluri creștine care fac referire la o populație *suseana*, adică din părțile de sus sinonimă oarecum cu expresia rusească pe care și-o atribuie huțului, anume *verhovenci* adică locuitorii piscurilor de munte. El arată într-un articol că cel mai vechi și mai des întâlnit toponim din perioada sec. V-VII din zona Bucovinei care corespunde arealului geografic al populației huțule este termenul „*Sus*” cu variantele „*Zuz*”, „*Uz*”, „*Udzu*”. Așezarea populației slave pe aceste meleaguri a dus la transformarea termenului de mai sus, împreună cu variantele sale în „*Uș*”, „*Huțu*” pentru ca între secolele XVIII-XIX să se transforme în „*Huțul*” sau „*Huțan*”.¹⁸

O altă teorie interesantă ne este oferită de către Laura Profir, în articolul „Aspecte de etnografie și folclor ale comunității huțule”, care consideră că termenul „*huțul*” poate fi lămurit având la bază dicționarul sanscrit, care în componența sa are peste 600 de cuvinte ucrainești. Astfel, autoarea pleacă de la cuvântul „*Huțulia*” care este format din cuvintele sanscrite „*huțu*” care înseamnă „*zgomot*” și „*lia*” care înseamnă „*curs de apă*”. De aici, autoarea crede că putem interpreta că huțului sunt locuitori ai zonelor de munte unde se află un curs de râu zgomotos.¹⁹

III. Limba huțulă

Încă de la început trebuie să menționăm că în acest articol nu vom trata pe larg problema limbii huțule, ci ne vom limita la a prezenta ipotezele cele mai răspândite în rândul cercetătorilor cu privire la specificul acesteia, urmând să tratăm amănunțit această problemă într-o lucrare viitoare.

Limba huțulă s-a format în mai multe etape, în decursul istoriei. Ea se deosebește de limba ucraineană atât prin frazeologie cât și prin lexic, la fel cum se deosebește limba ucraineană de rusă și bielorusă. Potrivit lui Vasile Macovei, etapele formării limbii huțule sunt următoarele:

- Daci liberi + goți + neamuri slave + valul hunilor = preromâni, sec IV - V;
- Preromâni + slavi, sec. V - VII = s-a format limba română;
- Româna + slava comună a tverților și ulicilor ce s-au asimilat în Galiția, a condus la formarea limbii prehuțule, sec. IX-X;
- Prehuțula + maghiara + pecenegi + cumani + tătari la care se adaugă poloni, tătari, români, ruteni, moldoveni și români transilvăneni au condus la formarea limbii huțule în Galiția pe Valea Ceremușului, la izvoarele Prutului, Siretului, Sucevei, Bistriței și Tisei;
- În a doua jumătate a sec. XIX, după declararea limbii ucrainene ca limbă de stat, a început demolarea limbii huțule prin ucrainizare, obligând copiii huțulilor să învețe limba ucraineană

¹⁷ Din discuțiile purtate cu colonelul Vasile Macovei, din satul Paltinu, com. Vatra Moldoviței, jud. Suceava;

¹⁸ Nicolae Macovei, *Cine sunt Huțulii sau Dacii de Sus*, publicat în ziarul Magazin, nr. 1137 din 4. IV. 2013;

¹⁹ Laura Profir, *Aspecte de etnografie și folclor ale comunității huțule*, articol apărut pe 4. 02. 2013, în revista Luceafărul, ediția online accesată pe 04. 06. 2014 la adresa www.luceafarul.net/aspecte-de-etnografie-si-folclor-ale-comunitatii-hutule-1;

spunându-li-se că aceasta este limba maternă, învățătorii și profesorii fiind selectați din Galiția și aduși în satele huțule.²⁰

Potrivit lui Pavel Țugui, citându-i pe I. Pătruț, Maria Ștefănescu, E. Bucuța și G. Nimigeanu, limba huțulilor face parte, prin structura ei fonetică și gramaticală, din grupul graiurilor ucrainene carpatice, existând totuși, o particularitate evidentă a acestei limbi care s-a constituit în directă interdependență de convențuire cu populația românească de la care a împrumutat și asimilat un număr mare de cuvinte și expresii, inclusiv unele influențe fonetice și gramaticale. Aceste realități lingvistice ne conduc la concluzia că ele nu au fost posibile prin relații interetnice pasagere, ci vorbim mai degrabă de o convențuire româno-ucraineană de durată, pe o anumită arie geografică, în timpuri de stabilitate și interdependență pașnică, între populații care aveau aceleași îndeletniciri și care s-au ajutat reciproc. Având în vedere că toți cercetătorii susțin că grupul etnico-lingvistic-etnografic al huțulilor s-a format în vestul Galiției și în Carpații Păduroși, atunci trebuie să admitem existența pe acea arie geografică a unei populații românești statornice cu care ucrainenii din vest au stabilit relații strânse și au conviețuit secole de-a rândul, imprimând acestei populații particularități evidente și perene.²¹

P. Caraman, citat de I. Pătruț în cartea sa „Fonetica graiului huțul din Valea Sucevei”, susține că „*el, [graiul huțănesc n.n], abundă în expresii și turnuri românești, dar prezintă, din punct de vedere fonetic, un aspect cu totul distinct în cadrul dialectologiei ucrainene, prin chipul special cum huțului pronunță limba ucraineană, de unde se vede că sunt moștenitori ai unei baze de articulație străină de restul obștei ucrainene și evident, în mod implicit, și ai unei baze psihice străine.*”²² Totuși, Pătruț subliniază că această afirmație este una lipsită de dovezi științifice, el considerând că graiul huțul face parte integrantă din grupul graiurilor ucrainene carpatice²³ și ne arată în lucrarea sa că există mai multe graiuri huțule care au împrumutat structuri lingvistice specifice zonei geografice de care aparțin, arătând că graiul din Valea Sucevei nu face altceva decât să completeze tabloul graiurilor huțule, și cu acestea pe al graiurilor carpatice. Tot el consideră că în cercetarea sa nu a găsit nici o trăsătură caracteristică străină de limba ucraineană și că influența românească, deși este cea mai accentuată, nu a alterat sistemul fonetic ucrainean al graiului huțul.²⁴

În schimb, Ioan Rebușapcă ne arată într-un studiu de-al său că putem discuta despre o individualitate etnologico-lingvistică a huțulilor, cărora unii cercetători le atribuie chiar o origine neucraineană și neslavă, făcând referire la opiniile lui F. Vovk, F. Miklosich, O. Broch, K. Kadlec, J. Ianow.²⁵ Tot autorul român consideră că limba huțulă, îndeosebi cea poetică, conservă o infinitate de rostiri fonetice, structuri gramaticale și un larg evantai de valențe expresive care conduc spre un studiu al ei prin prisma elementelor comune cu limba ucraineană, dar și a diferențelor specifice față de aceasta, demonstrând astfel că cele două limbi sunt asemănătoare dar nu identice.²⁶

Este evident că problemele legate de particularitățile limbii huțule nu se încheie aici, dar ne permitem să prezentăm în loc de concluzie pentru această chestiune opinia d-lui Vasile Gh. Macovei, președinte de onoare și fondator al Uniunii Generale a Asociațiilor Etniei Huțule, care afirmă despre limba huțulă următoarele: „*Drept este că atât limba huțulă, cât și cea ucraineană s-au desprins din slava comună, ceea ce face să se asemene, dar fiecare în parte s-a format pe teritorii diferite, locuite*

²⁰ V. Macovei, *Neamul meu huțul*, interviu din revista *Lumea Carpatică*, nr. 3, 2000, pg. 38;

²¹ Pavel Țugui, *Bucovina Istorie și Cultură*, Ed. Albatros, București, 2002, pg. 15-16;

²² P. Caraman, apud I. Pătruț, *op. cit.* pg. 9;

²³ I. Pătruț, *op. cit.* pg. 10;

²⁴ *Idem*, pg. 80;

²⁵ I. Rebușapcă, *op.cit.* pg. 57-58;

²⁶ *Idem*, pg. 61;

*de populații băștinașe diferite, de la care au făcut împrumuturi lingvistice. Astfel, slavii ce au intrat în contact cu dacii liberi și cu alte popoare în curbură Carpaților Nordici au format limba și cultura huțulă. Slavii care au intrat în contact cu popoarele ce au locuit în bazinul fluviului Don și-au format limba și cultura ucraineană.*²⁷

IV. Portul popular

Datorită conviețuirii îndelungate a populației românești cu cea a huțurilor și pentru că, inclusiv la origini, costumele populare ale celor două nații nu erau chiar deosebite, s-a ajuns la o confuzie între costumele populare românești și cele huțule, prin urmare, portul popular nu mai poate constitui la ora actuală o trăsătură caracteristică de distincție etnică.²⁸ Totuși, bătrânii își amintesc de costumele populare din dimie roșie, specific huțanești, iar în zilele noastre se mai pot observa unele diferențe dintre portul românesc și cel huțul care țin de elementele de detaliu, motivele ornamentale, compunerea acestora și alegerea gamei cromatice. În acest sens se exprimă și Helvig Maria Formagiu, care analizând cele două tipuri de porturi afirmă despre cel huțul că *„Mergând până la identitate pe contur, suprapunându-se aceleași principii de organizare a decorului, încadrându-se perfect trăsăturilor esențiale ale stilului de bază, costumul huțurilor, frecvent în unele sate din Bucovina își evidențiază specificul mai ales în gama cromatică mai vie, bazată pe armonia de roșu și portocaliu. Ca o reminiscență a portului de veche tradiție ieșit din uz în primele decenii ale secolului al XX-lea, este costumul bărbătesc din dimie roșie, o manifestare grăitoare a concepției lor decorative.”*²⁹ Așadar, putem concluziona că nota distinctivă a portului popular huțul este dată de folosirea altor compoziții ornamentale, a altor forme de compunere, altă combinare a motivelor ornamentale și, nu în ultimul rând, de unitatea tonurilor cromatice bazate pe roșu, galben și portocaliu.³⁰

Costumul femeiesc huțul se aseamănă îndeaproape cu cel românesc, în consecință nu vom insista asupra lui, doar vom menționa o particularitate a sa specifică care se referă la ornamentul cu mărgelile de sticlă, *„astfel spre deosebire de majoritatea compozițiilor ornamentale de pe iile românești din Bucovina care par desenate, pictate, decorul de pe cămășile huțule pare dăltuit.”*³¹

În schimb, costumul bărbătesc prezintă unele diferențe față de cel românesc. Astfel, cămașa este mai scurtă decât cea românească, are ornamente în jurul „gurii” și este împodobită cu broderii în tonuri specifice huțule: roșu, portocaliu, grena, conturat cu negru sau cu verde. Pieptarul este bogat în ornamente cu aplicații din piele, perforate și decupate combinate cu motive geometrice și florale în culorile specifice. De asemeni, sumanul nu poate fi confundat cu cel românesc, deoarece este mai scurt și se aseamănă cu haina veche din dimie roșie, fiind ornat cu motive florale cusute pe piept și în jurul gâtului. Despre portul din dimie roșie, specific huțurilor, ne spun mai multe M. Andronic și A. Blănaru, care afirmă următoarele: *„Costumul din haină și pantalonii din dimie roșie, folosit în secolul trecut, deosebea pe huțuli de români. Haina acestuia are criul de tip poncho, nu are pave sub braț ci o croială a latului care formează mâneca și care se prelungește*

²⁷ Vasile Gh. Macovei, *Huțulii din România nu sunt ucraineni!*, în ziarul Crai Nou, rubrica Societate, apărut pe 8. 07. 2010;

²⁸ M. Andronic, A. Blănaru, în *Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, redactor Măgur Andronic, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, pg.45;

²⁹ Vasile Gh. Macovei, *Huțulii din România nu sunt ucraineni!*, în ziarul Crai Nou, rubrica Societate, apărut pe 8. 07. 2010, pg. 176;

³⁰ M. Andronic, A. Blănaru, *idem*

³¹ T. Bănățeanu, *Arta populară bucovineană*, Ed. Artis, București, 1975, pg. 332;

într-un fel de pavă. Clinii de pe piept, puternici evazați, sunt împodobiți cu pampoane de lână colorată. Acest suman este scurt, depășind cu puțin linia șoldului.

*Pantalonul este din aceeași dimie roșie mărginit cu șiret verde și despicat jos la gleznă. Ca cingătoare se purta chimirul, în 4-5 cataramă, sau brâu de lână peste care se pune o curea îngustă. Huțulii purtau pălării cu gang, în care bătrânii purtau tutun și amnar cu iască”.*³²

Costumul bărbătesc este completat de baltag, traistă de vânătoare și cornuri pentru praful de pușcă cu curele împodobite cu elemente metalice, iar costumul femeiesc se completează cu podoabe în culori vii, mărgelile, corali, toate purtate combinat cu șiruri de podoabe de aramă și lanțuri cu 3-5-7 cruci tot de aramă. Tot aici, se cuvine să amintim că baltagul este nelipsit din costumul popular huțănesc și că, „dincolo de întrebuintarea lui practică, el era un obiect de ceremonial. Bărbații îl purtau la nunți, la sărbători ca semn al bărbăției, al puterii. În zilele noastre, baltagul este considerat marca etnică a huțulilor”.

³³

Despre opinci, putem afirma că sunt tot de tip carpatic, legate cu nojițe de piele sau de lână, iar la sărbători se foloseau cel mai adesea cizme cu carâmbi roșii, galbeni sau de culori combinate.

V. Tradiții

Tradițiile unui neam sunt expresia ființei sale lăuntrice, reflectând concepția despre viață a acelei comunități. Obiceiurile practicate cu diferite ocazii corespund, de obicei, cu sărbătorile religioase de peste an și cu evenimentele principale, tot cu caracter religios, ce marchează destinul omenesc. Ne referim aici la botez, nuntă și înmormântare. Din lipsa spațiului ne vom referi pe scurt doar la obiceiurile practicate de către comunitatea huțulă la sărbătorile de peste an, considerând că acestea ne oferă o perspectivă clară asupra originalității etnice a acestui neam. Pentru a face o distincție clară între populația huțulă și cea ucraineană, vom remarca faptul că primii au fost și sunt ortodocși, creștinizați între anii 600³⁴- 900 cu credința propovăduită de Iisus (adică ei consideră că nu au mijlocitor între ei și Cel de Sus, mântuindu-se prin sine)³⁵ în timp ce ucrainenii sunt creștinizați abia după anul 988, pe timpul lui Vladimir cel Mare, în rit Bizantin majoritatea fiind greco-catolici (ceea ce presupune că mijlocitorul lui D-zeu pe pământ este conducătorul, regele), care în 1946 au fost integrați cu forța în Biserica Ortodoxă Rusă.³⁶ Existând această diferență, evident că și tradițiile diferă între cele două popoare, fără a exclude însă influențele apărute în urma interacțiunii dintre ele. Din acest motiv, putem afirma că tradițiile huțănești se aseamănă mai degrabă cu cele românești decât cu cele ucrainene.

Astfel, pregătirile pentru Crăciun, încep cu trei zile înainte, iar de Sf. Ignat se taie porcul din care se prepară diverse bucate, dintre care menționăm ca preparat specific chișca umplută cu făină de porumb și cimbru. În Ajunul Nașterii Domnului, toți ai casei au grijă să nu facă niciun rău și să nu mănânce din picioare pentru ca vitele să nu fete stând în picioare.

Cu colinda se umblă de la Crăciun până la Bobotează, existând inclusiv colinde speciale pentru ultima sărbătoare, organizându-se în mai multe cete de colindători. Ceata bărbaților poartă cu ei o cruce de la biserică, iar textul colindei are ca temă nașterea lui Iisus. Copiii și tinerii formează

³² M. Andronic, A. Blănar, *op. cit.*, pg. 47-48;

³³ Gică Iliesi, *Huțulii în Bucovina*, interviu din revista Lumea Carpatică, nr. 3, 2000, pg. 36;

³⁴ Nicolae Macovei, *Cine sunt Huțulii sau Dacii de Sus*, publicat în ziarul Magazin, nr. 1137 din 4. IV. 2013;

³⁵ V. Macovei, Un punct de vedere, în *Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, redactor Mugur Andronic, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, pg. 82;

³⁶ ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Greco_Catolică_Ucraineană (accesat la data 03. 06. 2014, ora 13:45);

alte grupuri și au colinde specifice vârstei lor. Tot în această perioadă se umblă cu „Malanca”, care este reprezentată de un grup de mascați, însoțiți de o vioară care au, de asemeni, propria colindă. În ajunul Anului Nou, se umblă cu Plugușorul care, spre deosebire de Plugușorul românesc, nu este urat, ci cântat. Următoarea zi este destinată semănatului, pe care îl practică copiii, care sorcovesc în casă cu fața către icoane, precum și în jurul casei. Grâul folosit la semănat este strâns mai apoi de către gospodarii casei și amestecat cu boabele ce urmează a fi semămate în acel an pentru o recoltă bogată. De Iordan se merge la biserică, având cu sine o cofiță de lemn unde se așază niște busuioc și o cruce mică din lemn, pe care, la întoarcere, stăpânul casei o așază deasupra ușii de la intrare, având rol protector.

Ziua Floriilor este marcată cu crenguțe de mesteacăn sau de salcie care sunt sfințite la biserică și apoi puse în casă și în grajd pentru sănătate și fertilitate.

De Paști, ca și românii, huțulii merg la biserică ducând un coș cu pască, ouă, unt, slănină și carne, iar diferența o face lumânarea pusă în coș, care la huțani este împletită în trei de către gospodina casei și ouăle, care cel mai adesea sunt închistrite sau încondeiate.³⁷

Arta încondeierii ouălor este extrem de veche la huțuli și este caracterizată de aceleași elemente cromatice și geometrice pe care le-am întâlnit și la portul popular. „*Tehnica închistrării se face cu ceară, vopseli vegetale și chimice folosindu-se chișița care este confecționată din tablă foarte subțire de alamă. Închistrarea este greu de realizat și are valențe artistice. Operațiunea se face la cald folosind succesiv băi pentru fiecare culoare, cruțând fondul. Folosind un număr mare de culori se realizează un covor ornamental în care predomină geometria.*”³⁸

Nuntă la huțuli; foto: Felician Săteanu

³⁷ M. Andronic, A. Blănaru, *op. cit.*, pg 50-51;

³⁸ V. Macovei, *Neamul meu huțul*, interviu din revista *Lumea Carpatică*, nr. 3, 2000, pg. 39-40;

Trebuie să sublinem că această artă, împreună cu folclorul huțulilor, care are un specific aparte, sunt componente distincte ale culturii bucovinene, dar din lipsă de spațiu vom reveni asupra acestei chestiuni într-un studiu viitor.

VI. Concluzii

Având în vedere cele prezentate în paginile anterioare, considerăm că huțulii nu trebuie considerați ucraineni, ci trebuie găsite soluții pentru conservarea elementelor care îi diferențiază de aceștia, deoarece prin specificul lor nu fac altceva decât să îmbogățească zestrea culturală a Europei. S-a constatat inclusiv antropologic că huțulii au caractere diferite față de ucraineni, rezultatul studiilor demonstrând că ei provin din mai multe grupări etnice, apropiindu-se mai mult prin caracteristicile lor, de români, ceea ce a condus la concluzia că la constituirea lor etnică, huțulii au ca fundament origini dacice și apoi românești. Istoria și limba le sunt diferite de cele ale ucrainenilor, așa cum există deosebiri între bieloruși, ruși, polonezi, etc. Prin urmare, nu suntem de acord cu originea lor pur ucraineană, susținută de naționaliștii ucraineni care ignoră studiile științifice, probabil cu scopul de a argumenta teza „autohtoniei ucrainene” în Bucovina și nu numai. Prin perpetuarea acestei teorii nu se urmărește decât ucrainizarea în mod artificial a etniei huțule, oriunde trăiește ea acum. Ori această viziune este total lipsită de sens în zilele noastre, când Europa contemporană este caracterizată de unitate în diversitate.

Bibliografie

- G. I Martiniuc**, *Câteva informații asupra numelui huțul*, RSVVA, Iași, vol XXV, nr.3, 1939;
- I. Nistor**, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, Ed. Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1934;
- I. Nistor**, *Românii și rutenii în Bucovina. Studiu Istoric și statistic*, edițiunea Academiei Române, București, 1915;
- I. Pătruț**, *Fonetica graiului huțul din Valea Sucevei*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1957;
- I. Pătruț**, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984;
- Lumea Carpatică, nr. 3, 2000;
- M. Iacobescu**, *Din Istoria Bucovinei*, Ed. Academiei Române, București, 1993;
- M. Andronic** (redactor) *Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, 1998;
- N. Macovei**, *Cine sunt Huțulii sau Dacii de Sus*, publicat în ziarul Magazin, nr. 1137 din 4.IV.2013;
- P. Țugui**, *Bucovina Istorie și Cultură*, Ed. Albatros, București, 2002;
- T. Bănățeanu**, *Arta populară bucovineană*, Ed. Artis, București, 1975;
- V. Macovei**, *Neamul meu huțul*, Lumea Carpatică, nr. 3, 2000;
- V. Macovei**, *Huțulii din România nu sunt ucrainenii!*, în ziarul Crai Nou, rubrica Societate, apărut pe 8.07.2010;

Resurse online

- Ioana Iulia Afloarei**, *Huțulii din munții Bucovinei*, în revista online Melidonium, , accesat la data de 23.05.2014;
- Laura Profir**, *Aspecte de etnografie și folclor ale comunității huțule*, în revista Luceafărul, ediția online, la adresa , accesată pe 04.06.2014;
- Raluca Brodner**, *Ultimii urmași ai dacilor liberi*, ziarul Lumina (varianta online), la adresa, accesat pe 2.02.2014;
- ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Greco_Catolică_Ucraineană, accesat la data 03.06.2014, ora 13:45;